

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izdaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu v dijaškem semenišču (Knabenseminar). — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamesno lista prodaja knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisil se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Kmeti ljudje po liberalizmu hudo izdelani.

Liberalno dobo pri nas bodo kmeti ljudje dolgo pomnili in mnogo vode mora po Muri, Dravi in Savi odteči, preden bodo vse rane zaceljene. Ves kmeti stan bil bi gotovo vničen, ako bi ne bil l. 1879 zmagal grof Taaffe pri volitvah v državni zbor. Ta minister je, podpiran od konservativnih in narodnih poslancev, vsaj za prvo silo dal kmetim ljudem na korist potrebnih postav.

Takšne nove postavbe so: postava zoper ponarejanje vina, zoper vvažanje ruskih in rumunskih goved, zoper oderuhe, postava o posojilnicah, o zlaganji zemljišč, o polajšanji za prelaganje vknjiženih dolgov. Dalje pripravlja isto ministerstvo novih prav potrebnih postav, n. pr. novo colninsko postavo, ki bode tujej moki, zrnju in klavnej živini meje zapirala z večjo colnino. Ista vlada je odobrila več kmetijstvu koristnih deželnih postav, ter na Českem in Tirolskem ustanovila posebno deželno kulturno svetovalstvo. Tudi namerava predrugačiti sedanje dedno pravo.

Vendar to je le začetek. Treba je še več storiti, ako hočemo kmeti stan pogina rešiti. Da se to zgodi, imamo sedaj več upanja, ker se tudi kmetje sami začenjajo gibati in pogovarjati o skupnih shodih. Takšen shod bil je nedavno na Dunaji, kder se je bilo sešlo okoli 4000 nemških kmetov iz spodnje Avstrije. Naposled so sprejeli precej dolgo spomenico, katero so podpisali in poslali visokej cesarskej vladi. V tej spomenici navajajo mnogo tirjatev, katerih je veliko prav gotovo opravičenih in o katerih je tudi „Slov. Gospodar“ pogosto govoril. Nekoliko tirjatev pa ni tako opravičenih in nekatere so celó nemogoče.

Tirjajo pa tamošnji kmetje to-le: naj vlada osnuje komisijo mož strokovnjakov, ki naj uzroke sedanjemu propadanju kmetskega stanu preiščejo in potem vladi nasvetujejo pomočkov. Dalje tirjajo kmetске zbornice, v katere se volijo sami kmetje in ti potem svetujejo, kakšnih postav da je kmetiskim ljudem treba. Dalje zahtevajo, naj se za vknji-

žene dolgove s pomočjo državnih denarjev dovoli nova rešitva. Tirjajo tudi visoko colnino na tuje zrnje, moko, predivo, klavno živino, dalje naj se odpravi ves indirektni davek in užitnina od poljskih pridelkov ter uvede samo dohodnina in davek od premoženja. Želijo šletno šolo združeno z napredovalnimi kurzi in nedeljskim podučevanjem, edini sin kmeta bi naj vojaščine prost bil, srenje bi naj imele več govoriti pri ženitvah, šolah, legaliziranji, krošnjarstvu, krčmah, nalaganji dače; dovoliti bi se imela menjša cena soli, pridelovanje tobaka, nova domovska postava, boljše po ceni sodstvo; zaukazalo pa bi se naj splošno zavaranje premoženja in življenja, branilnicam in bankam bi se naj prepovedala dobičkarija in zoper oderuštvo uvedle še ostreje postavbe. Naposled še zahtevajo, naj se Judom ne pušča prejemati javnih služeb in tudi bi jim naj bilo zabranjeno kakšen dolg dati vknjižiti na kmetško posestvo.

To so poglobitve želje nemških kmetov spodnje avstrijskih. Liberalni listi so se tirjatvam samo rogali in zasramovali, konservativni pa jih objavljajo in o njih obširneje razpravljajo.

Krivicе, ki se Slovincem godijo na učiteljskih.

(Govor drž. poslanca dr. Vošnjaka v drž. zboru.)

II. Ko je deželni šolski svet Koroški vendar ukazal, naj se nemščina kot učni jezik v slovenskej Koroškej upelje, imelo je občinsko zastopstvo v Svečah dne 24. oktobra 1869 občinsko sejo in naredilo ukrep, iz katerega si z dovoljenjem gospoda predsednika usojam čitati nekaj mest, ker so pomenljiva za vse ljudske šolske razmere v Koroškej. To občinsko zastopstvo pravi v tem svojem ukrepu, kateri je tudi deželnemu šolskemu svetu objavilo (bere): „V gori omenjenem dopisu (deželnega šolskega sveta od 1. oktobra 1869) se nam zdi izrečeno, da se ne namerava samo pouk nemščine v našej šoli, nego da se hoče tudi kot učni jezik upeljati in se pri tem sklicuje na nujne želje več občin“.

Kdor odkritosrčno želi apeljavo nemščine kot učnega predmeta, ima naj jo, mi se temu ne protivimo. A nam morajo biti njih želje toli menj kot ravnilo, ker vemo iz lastne izkušnje, na kak način so se take želje in prošnje delale. (Čujte! čujte! na desnici.) Mi izprevidamo korist nemščine prav dobro; mi odločno trdimo, da je tudi slovenščina koristna. Če je torej korist splošno ravnilo, morali bi Slovenci v Koroški odločno zahtevati, da se v vseh šolah v nemških okrajih tudi slovenščina kot obligatni učni predmet apelje. Kaj takega pa bi nemški Korošci odločno zavrnil in vendar bi jim bilo priučenje slovenščine isto tako koristno, kakor priučenje nemščine in mi trdimo, da bi bila nujna potreba, da se slovenščina apelje v nemške šole, ker se Nemci po slovenskih krajih večkrat kot uradniki nastavljajo in vendar ne umejo slovenščine, če Slovenci v nemških krajih kot uradniki službujejo, gotovo nemščino razumejo.

Ta občina pravi dalje: „Mi ljubimo svoje otroke, mi po moči skrbimo za njih blagor. Če bomo videli, da kateri potrebuje za svoj napredek nemščine, skrbeli bomo, da si jo priuči, a ne v ljudski šoli, kjer se, kakor uče izkušnje, le čas gubi s tem, marveč poslali bomo svoje otroke na nemško stran v službo, kjer bomo brez ljudske šole in ne da bi ljudski šoli odzimali dragi čas, dosegli dva namena, namreč otroci uče se nemški, pri tem pa tudi življenja mej tujimi ljudmi in se z njihovim poljedelstvom vpoznajo“. Iz teh uzrokov pravi dalje, da želi, naj se pri njej apelje slovenščina kot učni jezik in ne nemščina in sklicuje se na državni šolski zakon, po katerem ni namen šole samo ta, da se učenci nauče raznih predmetov, kar je mogoče le v materinščini, marveč, da mora ljudska šola mišljenje otrok vzbujati, da kot odraščeni ne blebetajo samo, marveč da bodo tudi samostojno misliti in delati mogli. In kako se more to mišljenje drugače vzbuditi nego v materinščini? To je nemogoče v jeziku, otrokom neumevnem. Občinski zastop omenja dalje: „Mi smo prosti kmetje, zato ne moremo umeti, da se nam hoče kot učni jezik usiliti tuj jezik. To usiljevanje nemščine moramo kot posezanje v naše družinske pravice smatrati. Zato moramo je z odločnostjo odbijati in zahtevati, da učni jezik pri nas ostane slovenščina.“ Konečno pravi: „Da mi ne iz sovraštva proti nemščini, temveč jedino le iz skrbi za blagor svojih otrok gori omenjeno zahtevamo, smo uže v zapisniku uzroke obširno naveli“.

A ne samo te, nego tudi druge občine v Koroški so prosile za apeljavo slovenščine kot učnega jezika. Tu morem navesti, da je občina sv. Jakob v Rožnej dolini uže večkrat deželnemu šolskemu svetu poslala prošnjo za apeljavo slovenskega učnega jezika. Tako tudi občina Kazaze pri Plajberku in občina Jezero. Razvida se uže iz tega, da je trditev, da se le nemščina zahteva za učni jezik, neresnična. Reklo se je vsakako prebival-

stvu, da je potrebno, da zna nemški in da se nemščina le v ljudski šoli priuči. A odkar velja šolski zakon za ljudske šole, prepričali so se v Koroški vedno bolj in bolj, da uspehi ljudski šoli niso primerni. Na one vloge, katere ste prej omenjali pred visoko zbornico, je deželni šolski svet odločil, naj vse ostane pri starem, namreč pri dozdanjem učnem načrtu in je ob enem naročil učiteljem, naj vsaj po Velikej noči začno pouk v nemščini osobito pri pisanji, branji in vidnem poučevanju in z vso marljivostjo nadaljujejo. (Čujte! na desnici), da tako, kakor se izraža deželni šolski svet, dobe kmalu dovoljno število besedij in oblik in naposled vedno večje razumljenje in spretnost v nemščini, da se ta lahko kmalu z uspehom rabi kot učni jezik. Torej trditev, da so vse srenje želele nemščino za učni jezik — to sem ravno dokazal — je neresnično.

(Dalje prih.)

Gospodarske stvari.

Jesih dobro zdravilo.

Jesih ali ocet se je zopet v najnovejšem času začel od mnogo strani kot zdravilo priporočevati. Hrbtanec z jesihom si dobro vmivati, vzame marsiktero slabost telesno in krepča in oživlja truplo. Na dalje je voda z jesihom pomešana izvrsten pomoček, da se vse gujjičje tvarine iz ust in nosne votline odpravijo, če se usta in nosna votlina z jesihovo vodo pridno izpirajo. Francoski zdravniki priporočajo zmes iz 1 litra ječmenove sleze, 100 gramov navadnega jesiha in 120 gramov medu pri legarji kot izvrstno zdravilo. Bolenik si mora s to zmesjo vsak dan po dvakrat usta izprati in potem malo gobo v to tekočino pomočiti, si jo pod nos držati in tako to tekočino v se dihati, kolikor nje le more.

Če se brž v početku bolezni tako začne postopati, brž ko se prva znamenja legarja pokažejo, bolezen nikdar tako huda ne postane in boleniki si morejo sami povedana zdravila rabiti. To priprosto in skušeno zdravilo zasluži, da se po časnikih bolje in bolje razglasi.

Kokošim pomagati, ktere ne morejo znesti.

Prigodi se mnogokrat, da kokoši ne morejo znesti in da vsled tega poginejo. Narejajo se jim namreč v jajčniku predčbela jajca tako, da se jih potem ne morejo otresti. Posebno rado se to kokošim primeri ob času ržene žetve. Rženi otrobi imajo neko ostro tvarino v sebi, ktera kri razvraži, pri konjih posebno srbečico na koži in vnetje trepavnic, pri svinjah vnetje parkljev in pri kokoših prej ko ne razdražuje v črevah napravi. Vsled tega razdraženja postanejo čreva suha, po kterih se jajca ne morejo naprej pomikati. Včasih se napravi iz več rumenjakov, v beljak zavutih, velika kepa, ktere se žival ne more znebiti. Treba